

Faust i znanje

Faust:

(...)

A vidim da ništa ne možemo znati!

To će mi srce skoro razderati!

(...)

Stog sam se, evo, na magiju dao,

Da bi moj žudni upio sluh

Tajnu što snažni zbori je duh,

Da ne moram više, uz gorak trud,

Ono što ne znam da pričam soud;

da spoznam šta je to što u srži

vasionu na okupu drži,

da delatanu silu i klice sagledam,

pa da po rečima više ne raspredam.

(Johan Wolfgang Gete, „Faust“)

Faust, mislilac, naučnik i individua koja s početka 18. veka predstavlja novog čoveka, željnog ne samo znanja već i spoznaje, uviđanja nepregledne i u svojoj srži sveobuhvatne niti koja drži celokupnu misao čovečanstva na okupu. Prekoračiti zadate umske granice je jedan od njegovih primarnih ciljeva. Njegova stremljenja nisu stremljenja svakidašnjeg čoveka jer je njegova je njegova misao i cilj uzvišeniji.

Njegovo fizičko kretanje, prebivanje u različitim društvenim slojevima, od uskog građanskog sveta pa sve do najviših društvenih

krugova, na carskom dvoru, povezano je sa njegovim duhovnim razvitkom. Njemu je dato da živi jednim nesvakidašnjim načinom života jer on u sebi ne samo da sadrži mogućnost za tako nešto već i samu nužnost. Zbog toga njegova ličnost žudi za svetskim znanjem, zabranjenim iskustvom, poistovećivanjem sa Bogom i nadmudrivanjem sa Đavolom. Njegova duša se smeje obmanama i on je u potrazi za pravom, suštinskom snagom i prvobitnošću vlastite svrhe. U potrazi je za sopstvenim bitkom, onoj srži koja je čoveku zadata jer samo to ima lekovitu moć. Postaje polubog, ničeanski natčovek¹ i jedna od onih ličnosti koja u svojim rukama drži samoproklamovanu istinu ali ličnost koja je uvek u raskolu i jurodivosti, poput Ivana Karamazova. „Životinje, ludaci i genijalni ljudi ne žive nikada u prošlosti i budućnosti, nego imaju samo aspekt sadašnjosti“ – ove Šopenhaurove reči se u potpunosti mogu primeniti na Faustovu ličnost. Potraga za tubitkom, koje po Hajdegerovoj filozofiji predstavlja „mesto“ na kome se bitak razotkriva tj. čovek jeste tu-bitak (*Dasein*)². U njegovoj duši postoje senke natkriljene žudnjom i strašću, u njoj su uvek zastupljena delovanja htonskog i olimpijskog, demonskog i božijeg. Veliko je pitanje i velika filozofija kome može biti data moć nekažnjenog prolivanja krvi, ko je onaj koji sme da donosi moralni sud i koje su dozvoljene granice čovekovog delovanja. Bog, stvorivši čoveka, dao mu je dušu kojom stremi i um kojim sagledava. Međutim, još u doba pre hrišćanstva postavljene su granice ljudskog delovanja i povučene su gotovo jasne linije koje razdvajaju ljudsku i božansku prirodu i domet. Faust istražuje i prekoračuje granice istaživajući principe na kojima je priroda zasnovana a samim tim i sam čovek. Rušeći ustaljene

---

¹ Ničeanski natčovek za koga prodiranje u misterije postojanja nije pitanje intelektualne znatiženje, već apsolutni nalog žudnje koja obuzima čitavu dušu. Njegova volja je upregnuta prema samopotvrđivanju u vasijskoj volji, kao vrhunskom egzistencijalnom smislu.

² Naslućujući Hajdegerovu filozofiju o govoru bitka, napregnutim čuvstvima Faust osluškuje „tajnu što snažni zbori je duh“, te mapira mesto gde je bitak – „tu“.

norme i principe tako što ubija, povređuje i sakati društvo koje ga okružuje, njegova ličnost postavlja, a sasvim moguće i daje odgovor, na pitanje slobodne volje i slobodnog delovanja.

Naposletku, Faust se vraća hrišćanskoj veri i prima Boga u svoje okrilje. S obzirom da njegovo delovanje postoji između dva antipoda – Boga i demona, veliko je i zanimljivo pitanje da li Faust zaista izlazi iz zadatih okvira ili i dalje obitava i odmerava granice. Da li je njegov lik i dalje zarobljen u arhetipovima Boga i demona i da li se faustovski primer može poistovetiti sa današnjim izobličanjem i uništenjem tradicionalnog duha i tradicije gledano iz postmodernističkog ugla.